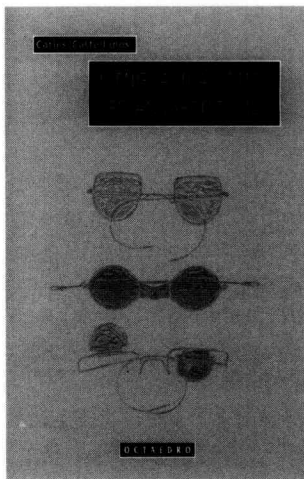

Què és una llengua?

Llengua, dialectes i estandardització. Carles Castellanos. Barcelona: Octaedro, 200.

Autor

Xavier Rull
Universitat Rovira i Virgili

L'aportació d'aquest llibre

Una de les feines dels lingüistes és determinar què és una llengua (i explicitar els criteris que permeten determinar-ho) i indicar quan un grup de parlars formen una llengua (i especificar-ne els límits).

Carles Castellanos, director del Departament de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona, analitza aquestes qüestions en el llibre *Llengua, dialectes i estandardització*. L'obra té com a objectiu l'anàlisi de la codificació de la llengua amaziga, però les reflexions que s'hi fan i els conceptes teòrics exposats poden aplicar-se a qualsevol altre sistema lingüístic.

En aquest llibre no es diu on comença i acaba una llengua, sinó que s'hi explica els criteris que se segueixen per determinar què és una llengua (procés que l'autor anomena *individuació*) i els processos que tenen lloc en la codificació i l'estandardització. Tots els conceptes s'il·lustren amb diversos exemples, que no són només de la llengua amaziga o catalana, sinó d'arreu del món (Escandinàvia, Àfrica, el País Basc, la Xina, etc.).

L'autor —que recull les aportacions teòriques fetes sobre aquest camp per diferents lingüistes catalans i occitans, i més concretament de Xavier Lamuela— tracta altres qüestions que hi estan relacionades. Analitza, per exemple, en quins casos un dialecte pren la iniciativa en la codificació/estandardització i en quins casos hi ha un procés composicional, amb la participació de més d'un dialecte. També parla de

fenòmens com ara la superposició cultural que condiciona —o interfereix— un procés de codificació/estandardització. L'exemple més vistós és l'elecció de l'alfabet per qüestions socioculturals i polítiques (p. e., el serbocroat, escrit en alfabet llatí o ciríl·lic segons el territori; algunes llengües africanes, que han d'escollir entre l'alfabet àrab o el llatí —amb les repercussions socials i religioses que se'n desprenen—; el gal·lec —l'autor parla de *distorsió* per fer referència a la separació volguda entre l'ortografia gallega i portuguesa, acostant la primera a l'espanyola—, etc.).

El procés d'individuació

Castellanos fa evidents —tot i que no és el seu objectiu primordial— les mancances d'alguns criteris que han servit per definir què és una llengua. Així, el criteri de la intercomprensibilitat queda reduït al no-res amb el *continuum lingüístic* (gent de parlars veïns prou semblants però teòricament pertanyents a llengües diferents que poden arribar a entendre's).

Com podem definir *llengua*? Del llibre es desprèn que una llengua és, al capdavant, el model estàndard únic sota el qual s'han agrupat diversos parlars semblants. Si un territori amb parlars semblants elabora un sistema de comunicació comú ja té una *llengua* (vegeu el cas exposat en el llibre de les llengües escandinaves o del parell neerlandès/alemany).

Això introdueix un altre concepte: la geopolítica. L'autor demostra que a la pràctica els processos d'individuació s'han fet partint de criteris geopolítics. L'únic criteri lingüístic vàlid és el de la semblança entre parlars (i, de fet, a la inversa no s'aplica: parlars semblants d'entitats geopolítiques diferents rarament convergeixen en un model estàndard comú).

El valor afegit de l'obra: la perspectiva catalana

La lectura del llibre permet entendre la problemàtica de la individuació en parells com ara gal·lec/portuguès, gascó/occità, arago-

nès/espanyol, català/valencià, etc. Per què la individuació és dubtosa o vacil·lant en aquests parells i no d'altres (castellà/andalús, posem per cas)?

Aquesta qüestió és especialment important en el cas català, atès el problema del secessionisme valencià (i també balear, encara que es dona en menor mesura). Fins avui, ens hem basat en la gramàtica historicocomparativa per individuar les llengües romàniques, i a partir dels estudis fets mitjançant aquesta disciplina els lingüistes afirmen que el valencià i el barceloní són el mateix idioma. Però no hem tingut en compte que, amb la configuració administrativa actual del domini lingüístic, el factor geopolític fomenta les tesis secessionistes.

Conclusió

La lectura del llibre de Castellanos ajuda a entendre el funcionament de la individuació (i, doncs, també del secessionisme), però també permet conèixer els motius d'altres qüestions que hi estan relacionades, com ara els problemes d'identificació de la Franja amb el català estàndard o l'adscripció del benasquès al català o a l'aragonès.

Però aquest text no és només una aportació teòrica. L'esperit de l'obra precisament és servir als processos de normalització i denunciar les manipulacions dels estats i dels diferents poders polítics. En aquest sentit, la finalitat última és ajudar a redreçar la situació sociolingüística del català (i, al capdavant, de qualsevol altra llengua). És, doncs, un treball de lectura obligada, no només entre sociolingüistes i planificadors lingüístics, sinó també en els estudis de filologia (de qualsevol filologia).